

TOELICHTENDE NOTITIE AGENDA BIODIVERSITEIT

ONDERWERP

Toelichting ambities en
afweging Agenda
Biodiversiteit

Inleiding

Om de keuze van de beschreven richting in de Agenda Biodiversiteit te onderbouwen en nader te duiden, is deze toelichtende notitie geschreven.

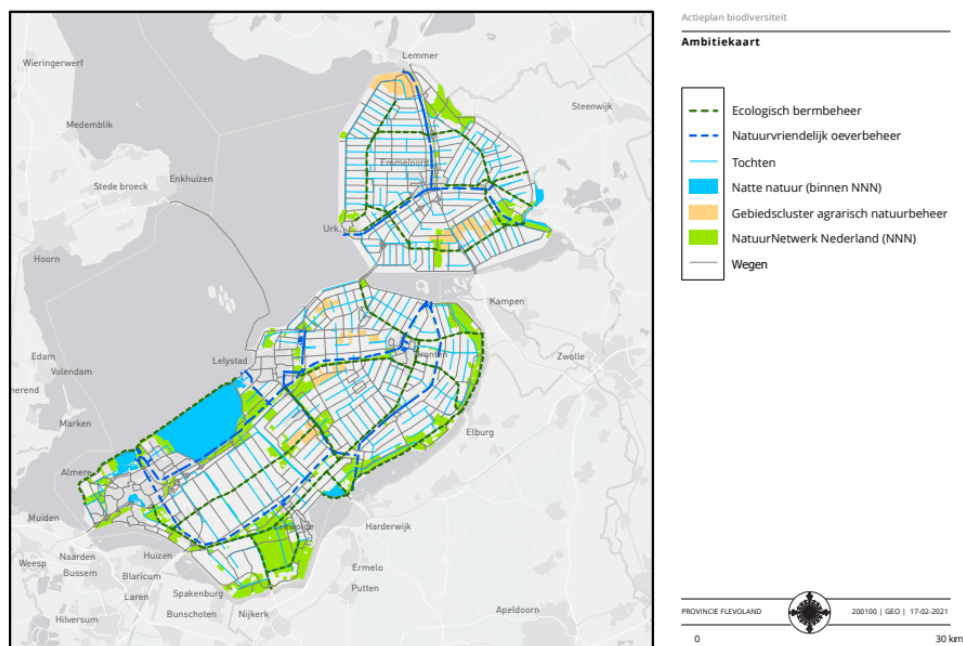
In deze notitie wordt achtereenvolgens behandeld:

1. Resultaat van de gebiedsconsultatie
2. De behandeling van de drie Ambitieniveaus
3. Analyse aan de hand van de Samenwerkingsstrategie
4. Nulsituatie Biodiversiteit Beheergebied Waterschap Zuiderzeeland
5. Financiële toelichting

1. Resultaat van gebiedsconsultatie

In de afgelopen periode zijn onze gebiedspartners gevraagd om mee te denken in de ontwikkeling van de Agenda Biodiversiteit. Enkele opvallende, veelgenoemde issues uit deze gesprekken zijn:

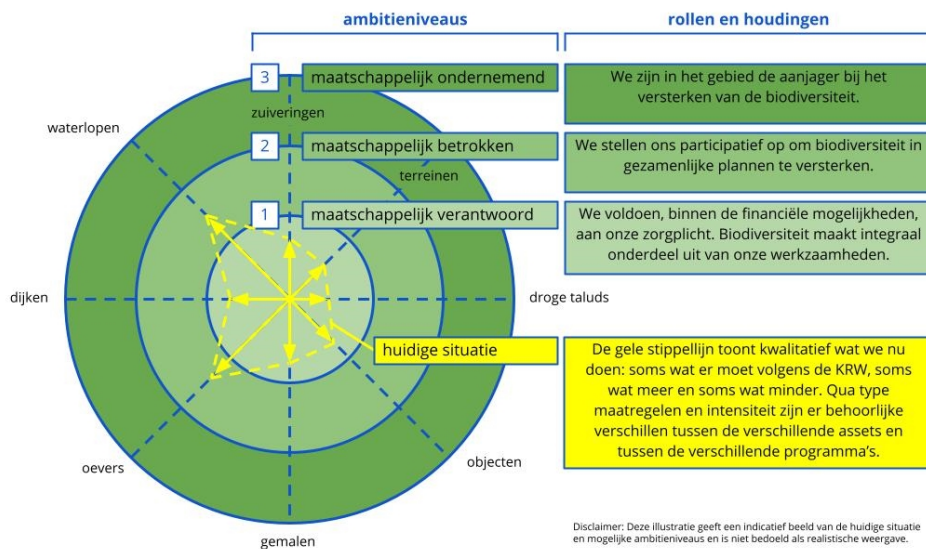
- Het waterschap heeft belangrijke assets in beheer die essentieel zijn voor de biodiversiteit in het beheergebied.
- Wees niet te bescheiden in de rol die het waterschap kan vervullen.
- Veel gebiedspartners ontwikkelen ook beleid voor biodiversiteit. De oproep is om aan te sluiten bij deze agenda's en visies en samen te werken in het realiseren van de doelen. Als voorbeeld is in figuur 1 de ambitiekaart van Provincie Flevoland weergegeven.
- Voor verschillende maatregelen is samenwerking nodig met gebiedspartners. Een voorbeeld is het maaien en ruimen van droge taluds in het landelijk gebied. Slechts zo'n 20% is goed bereikbaar via fietspaden, wegen en groenstroken. Dit betekent voor een ander deel samenwerking met (voornamelijk) agrariërs. Gebiedspartners vragen het waterschap samen met hen te gaan leren hoe we die samenwerking verder kunnen vormgeven.
- Laat zien welke maatregelen het waterschap neemt en communiceer (liefst waar mogelijk gezamenlijk) over deze aanpak en successen. Dit werkt aanstekelijk en bevordert de aandacht voor biodiversiteit.

Figuur 1 Ambitiekaart "Groene draad door Flevoland". In het Actieplan Biodiversiteit wil Provincie Flevoland de biodiversiteit herstellen in natuurgebieden, het landelijk gebied en stedelijk gebied. Onderdeel van de ambitie is dat al deze gebieden met elkaar worden verbonden.

2. De behandeling van de drie ambitieniveaus

Op basis van de beeldvormende vergadering zijn de drie ambitieniveaus aangepast, aangescherpt en samengevat in figuur 2.

Figuur 2 Schematische weergave van drie ambitieniveaus

Naar aanleiding van de besprekingen op 20 april en 6 juli is er een extra ambitieniveau toegevoegd, namelijk ambitieniveau 2-min. De invulling van deze ambitieniveaus is in onderstaande tekst omschreven.

Ambitieniveau 1. Maatschappelijk verantwoord

Biodiversiteit maakt integraal onderdeel uit van onze werkzaamheden. We voldoen hierbij aan onze zorgplicht. We verbeteren daarom waar mogelijk de ecologische condities op onze eigen assets. Dit doen we primair vanuit ons eigen inzicht en onze eigen beheer en onderhoudsinzet. We spelen geen actieve rol in de samenwerking met gebiedspartners.

Ambitieniveau 2-min. Maatschappelijk betrokken binnen financieel arrangement

In ambitieniveau 2-min staat het versterken van biodiversiteit op onze eigen assets centraal. We werken samen met gebiedspartijen waar dit doelmatig is. En we bepalen samen met deze partijen op welke projecten we de komende jaren inzetten. Dit ambitieniveau gaat uit van streefdoelen, waarbij het financieel kader de maximale uitgaven begrensd.

Ambitieniveau 2. Maatschappelijk betrokken

Biodiversiteit maakt integraal onderdeel uit van onze werkzaamheden. We werken daarbij regionaal samen met gebiedspartners en vertalen de regionale doelen naar maatregelen op onze eigen assets. Op deze manier dragen we bij aan het versterken van biodiversiteit in ons beheergebied, met oog voor regionale kansen.

Ambitieniveau 3. Maatschappelijk ondernemend

Biodiversiteit maakt integraal onderdeel uit van onze werkzaamheden. In het gebied spelen we een belangrijke en trekkende rol om biodiversiteit te bevorderen, omdat biodiversiteit een belangrijk thema is. We pakken daarbij zaken op die anderen laten liggen.

Voor alle ambitieniveaus geldt dat we dit binnen de vast te stellen financiële mogelijkheden uitvoeren.

In de bijlage van deze notitie is de tabel opgenomen waarin deze drie ambities verder zijn ingevuld, zoals die eerder met u is gedeeld voor de beeldvormende vergadering op 20 april en de opiniërende vergadering op 6 juli.

Naar aanleiding van de beeldvormende en opiniërende bespreking is duidelijk geworden dat er onvoldoende draagvlak is voor ambitieniveau 3. Ambitieniveau 1 in strikte zin wordt als te beperkt ervaren en sluit niet goed aan bij onze toekomstvisie 2045, onze Watervisie en de positionpaper Biodiversiteit van de Unie van Waterschappen. Om die reden ligt de focus in het besluitvormende stuk op ambitieniveau 2- (voorstel college).

3. Analyse aan de hand van de Samenwerkingsstrategie

Er is een analyse gemaakt aan de hand van de samenwerkingsstrategie.

Figuur 3 Stappenplan uit de Samenwerkingsstrategie

De verschillende stappen zijn voor het thema Biodiversiteit doorlopen:

1. Is er sprake van een publiek belang?

Ja, er is sprake van een publiek belang; biodiversiteit is een maatschappelijke, integrale opgave en raakt alle facetten van de maatschappij.

2. Willen wij iets / willen wij eraan bijdragen?

Ja. In het bestuursprogramma is het versterken van biodiversiteit als één van de speerpunten benoemd. Hierbij is het doel geformuleerd: *bijdragen aan het herstellen en vergroten van de biodiversiteit in landelijk en stedelijk gebied*. Het versterken van de biodiversiteit raakt ook ons eigen werk als waterschap: het draagt bij aan onze eigen taakuitvoering. Het is een complex probleem.

3. Is de betrokkenheid van andere partijen nodig of wenselijk?

Ja. In het bestuursprogramma is al geconstateerd dat veel biodiversiteit waterafhankelijk of water-gerelateerd is. De assets van het waterschap zijn daardoor van essentieel belang in het bevorderen van biodiversiteit in het beheergebied.

Zoals uit de analyse van de gebiedsconsultatie blijkt, zetten zij ook in op het bevorderen van biodiversiteit met toekomstbeelden. De inzet van het waterschap wordt versterkt door onze maatregelen af te stemmen op de doelstellingen van onze gebiedspartners.

4. Vraagt de opgave om actieve samenwerking?

Gezien de inhoudelijke samenhang en de inzet van onze partners, levert het meerwaarde om biodiversiteit in gezamenlijkheid op te pakken.

Partners zetten hier ook op in, zoals in het Actieplan Biodiversiteit van de provincie. Daarnaast geeft de Agrarische Expertraad (AER) in het recent uitgebracht advies aan dat deze opgave collectief moet worden opgepakt.

Medeoverheden, terreinbeheerders, agrariërs, inwoners en belangenverenigingen zijn allen bereid om hierin te investeren. Een actieve, gezamenlijke aanpak is behalve noodzakelijk ook haalbaar, gezien de houding en wensen van de partners.

Gebiedspartners zullen een beroep doen op onze bereidheid samen te werken, gezien onze positie en mogelijkheden. Wij zien onze rol in deze samenwerking voornamelijk als medewerkend vanuit onze eigen taken.

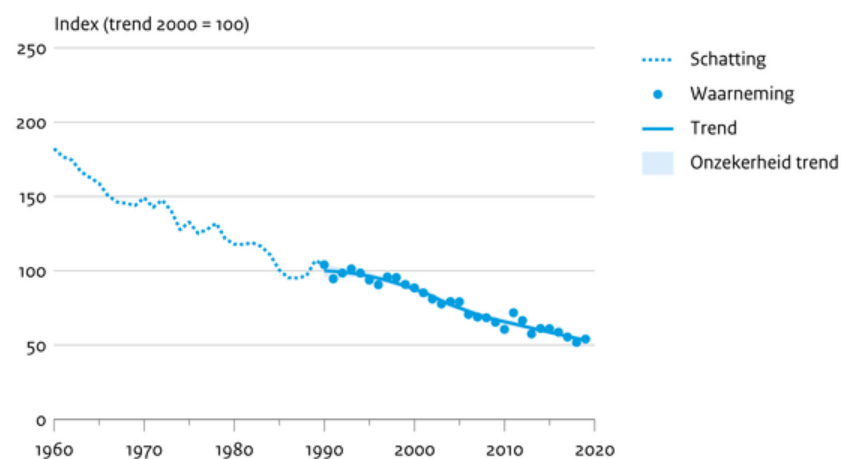
4. Nulsituatie Biodiversiteit Beheergebied Waterschap Zuiderzeeland

De nulsituatie voor ons beheergebied is lastig te bepalen, gezien de bijzondere ontstaansgeschiedenis. Flevoland is ingericht voor voedselproductie zonder veel aandacht voor natuurwaarden in de verkaveling, behalve de groenvoorziening in steden en dorpen en de aanleg van bossen. Bovendien wijkt de ontwikkeling in ons gebied af van de landelijke ontwikkeling, omdat in de landinrichting is uitgegaan van een scheiding tussen landbouw en natuur.

Analyse van de kenmerkende soorten, waarmee de neergang van biodiversiteit landelijk vaak wordt aangetoond, is daarom iets minder goed te duiden dan in het 'oude' land, zoals bijvoorbeeld in figuur 4, 5 en 6 wordt geïllustreerd. Dit neemt niet weg dat data en experts aangeven dat ook de biodiversiteit in

Flevoland onder druk staat. Daarom richt de Agenda Biodiversiteit zich op versterking van de biodiversiteit, en niet op herstel.

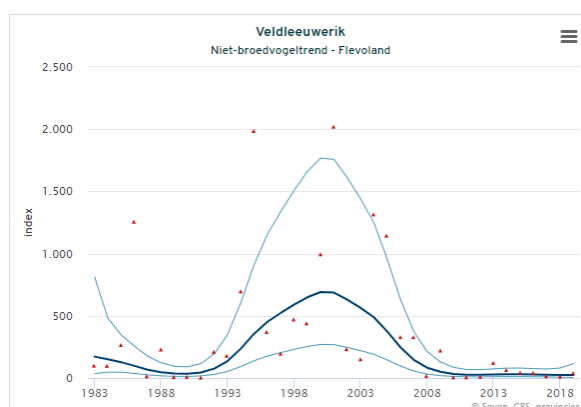
Boerenlandvogels in Nederland

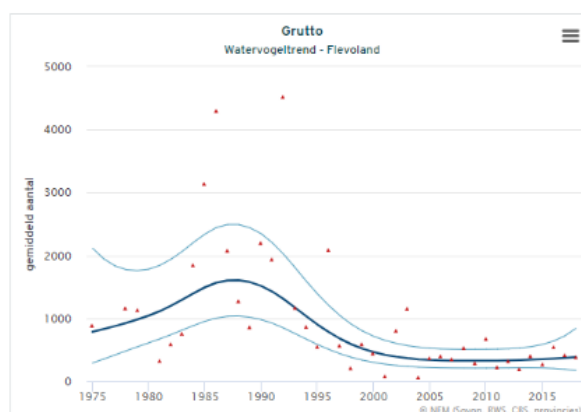
Bron: NEM (Sovon, CBS)

CBS/apr21
www.clo.nl/nl147912

Figuur 4 Afname van boerenlandvogels in heel Nederland

Figuur 5 Trend van de Veldleeuwerik in Flevoland

Figuur 5 Trend van de Grutto in Flevoland

5. Financiële toelichting

In de beeldvormende vergadering is al aan de orde geweest dat de aanpak voor biodiversiteit een transitie voor de organisatie in denken en handelen betekent. Er is veel kennis en kunde over de huidige aanpak. De benodigde aanpak voor de bevordering van biodiversiteit is echter nog niet altijd bekend. Daarbij valt voor de agrobiodiversiteit bijvoorbeeld ook een impuls te verwachten vanuit het Europese gemeenschappelijke landbouw beleid (GLB).

Dit betekent dat sommige maatregelen voor de komende jaren niet eenvoudig te programmeren zijn, zowel in tijd als in financiële omvang, omdat deze afhankelijk zijn van de uitkomsten van verkenningen en samenwerking.

Voorbeelden hiervan zijn:

- Verkenning mogelijkheden inzaaien kruidenrijke mengsels: niet alle delen van de keringen zijn hiervoor geschikt. Deze mengsels zijn vrij kostbaar en doorzaaien is daarom alleen logisch op plekken waar dit meerwaarde biedt. Deze analyse moet in een verkenning worden uitgewerkt.
- De uitvoering van maaien en ruimen op droge taluds is deels afhankelijk van gebiedspartners. In het project "Aangepast slootkantbeheer voor meer biodiversiteit" wordt ervaren hoe dit het beste kan worden vorm gegeven. Het tempo om deze maatregel verder uit te rollen is onder meer afhankelijk van de uitvoerbaarheid, bereidwilligheid en de financiële koppelkansen vanuit het GLB. Dit, terwijl de nu bekende kosten voor maaien en ruimen significant zijn.
- Op waterkeringen en in stedelijk gebied wordt al veel gemaaid en geruimd. In het landelijk gebied wordt echter nog steeds geklepeld, wat slechter is voor de biodiversiteit. Hier willen we een verbeteringslag in het onderhoud doorvoeren. De aanbesteding van meerjarige bestekken wordt daarom aangepast. Ook dit vergt een aanpassing van de bestaande werkwijze die in de praktijk nog uitgewerkt moet worden.

Dit zijn enkele voorbeelden, naast bijvoorbeeld de aanpassing van pachtcontracten, onderzoek van mogelijkheden bij kwelsloten, effecten van ander onderhoud op maaifrequentie, etc.

Dit vraagt een flexibele aanpak op programmaniveau, waarin de organisatie vanuit het bestuurlijk kader inzet op de gestelde doelstellingen. Om de bestuurlijke betrokkenheid te borgen wordt in de komende jaren de volgende bestuurlijke momenten voorzien:

- Medio/einde 2022: bestuurlijke terugkoppeling van eerste ervaringen met de uitvoering van de Agenda Biodiversiteit via een informatiebrief;
- Begin 2024 tussentijdse evaluatie en eventuele bijsturing Agenda Biodiversiteit, zodat het vervolgens in de Kadernota-Meerjarenbegroting kan worden verwerkt.

Daarnaast wordt het bestuur op de hoogte gehouden van de stand van zaken op de gebruikelijke momenten in de P&C cyclus.

Hierbij wordt de evaluatie primair ingezet op de behaalde verbetering van ecologische condities, en minder op de behaalde zichtbare verbetering van het ecosysteem. Gezien de traagheid in aanpassing in het ecosysteem kan niet worden verwacht dat genomen maatregelen al na een paar jaar een heel ander beeld geven, dit heeft vaak tijd nodig.

De provincie Flevoland stelt via het Actieplan Biodiversiteit in 2022-2025 jaarlijks €150.000 ter beschikking als cofinanciering voor het waterschap. Deze middelen kunnen onder bepaalde voorwaarden worden ingezet voor de verandering in beheer en onderhoud. Hierbij moet 50% zelf worden gefinancierd. Voor een overzicht van de kosten op programmaniveau in de periode 2022-2025 wordt verwezen naar tabel 1. De kosten zijn gebaseerd op ambitieniveau 2-min.

		2021	2022	2023	2024	2025
Programma Bestuur en omgeving						
Onderwerpen	Aanjager en vakinhoudelijk specialist					
	Onderzoeken en proeven, leerervaringen vastleggen, trainingen					
	<i>Afhankelijk van onderzoek</i> Wijzigen middelen waterschap					
	Samenwerking met gebiedspartners					
	Communicatie over de aanpak en maatregelen					
	Deelname Deltaplan Biodiversiteit					
Financiële inzet programma		€ 20.000	€ 100.000	€ 100.000	€ 100.000	€ 100.000
Programma Waterveiligheid						
Onderwerpen	Uitvoering proef Knardijk					
	Onderzoeken en proeven, leerervaringen vastleggen					
	<i>Afhankelijk van onderzoek en proef</i> wijzigen aanpak pacht					
	<i>Afhankelijk van onderzoek</i> doorzaaien op dijken					
	Ander onderhoud, zoals maaien en ruimen					
	Dijkversterkingen, zoals IJsselmeerdijk*					
	<i>Afhankelijk van onderzoek</i> Nieuwe maatregelen en inzichten uitvoeren					
	Uitvoeringsprojecten laaghangend fruit Waterveiligheid					
Financiële inzet programma		€ 20.000	€ 80.000	€ 120.000	€ 160.000	€ 190.000
Programma Voldoende en gezond water						
Onderwerpen	Uitvoering pilot Slootkantbeheer					
	Onderzoeken en proeven, leerervaringen vastleggen					
	Ander onderhoud, zoals maaien en ruimen, verwijderen kroos en flab					
	<i>Afhankelijk van onderzoek</i> Aanleg faunapassages in duikers					
	Groot onderhoud kunstwerken biodiversiteit*					
	<i>Afhankelijk van onderzoek</i> Nieuwe maatregelen en inzichten uitvoeren					
	Uitvoeringsprojecten laaghangend fruit Voldoende en gezond water					
Financiële inzet programma		€ 60.000	€ 120.000	€ 190.000	€ 230.000	€ 280.000
Programma Schoon en gezuiverd water						
Onderwerpen	Terreinen ecologisch inrichten en onderhouden					
	Onderzoeken en proeven, leerervaringen vastleggen					
	<i>Afhankelijk van onderzoek</i> Nieuwe maatregelen en inzichten uitvoeren					
	Uitvoeringsprojecten laaghangend fruit Schoon en gezuiverd water					
Financiële inzet programma		€ 0	€ 20.000	€ 20.000	€ 20.000	€ 20.000
TOTAAL		€ 100.000	€ 320.000	€ 430.000	€ 510.000	€ 590.000

* Voor deze onderwerpen is aparte besluitvorming nodig bij de versterkings- en renovatievoorstellen

Tabel 1 Overzicht van de bruto indicatieve kosten op programmaniveau.
De intensiteit van de groene kleur komt overeen met de intensiteit van uitvoering.

De dekking van de brutokosten uit tabel 1 bestaat uit:

- Collegeplangelden in de jaren 2021 t/m 2023.
- Aanvullend aan te vragen benodigde financiële middelen. Deze bedragen vanaf 2022 netto €150.000,-- oplopend tot €440.000,-- in 2025.
- Bijdrage provincie (maximaal €150.000,-- mits eenzelfde bedrag door het waterschap met nieuw begrote financiën is uitgegeven). In ambitieniveau 2-min is hierbij rekening gehouden met een groei-model.

Bijlage 1: Illustratie verschillende ambitieniveaus

Voorbeelden ter illustratie van de invulling van de verschillende ambitieniveaus gegeven (doorkijk 2030), zonder hierin uitputtend te zijn

	PROGRAMMA BESTUUR EN OMGEVING	PROGRAMMA WATERVEILIGHEID	PROGRAMMA VOLDOENDE EN GEZOND	PROGRAMMA SCHOON EN GEZUIVERD WATER
VOORSTEL DOELSTELLING PER PROGRAMMA	<i>Het programmaonderdeel Bestuur en Omgeving schept de juiste voorwaarden om de biodiversiteitsagenda succesvol uit te kunnen voeren.</i>	<i>Binnen de gestelde veiligheidsnormen kiezen we bij de versterking van waterkeringen, bij het beheer en het onderhoud van waterkeringen, en bij groot onderhoud en de aanleg van nieuwe werken voor alternatieven die de biodiversiteit versterken.</i>	<i>In en langs onze watersystemen kiezen we bij het beheer en onderhoud, bij groot onderhoud en de aanleg van nieuwe werken voor alternatieven die de biodiversiteit versterken.</i>	<i>In de afvalwaterketen kiezen we bij het beheer en onderhoud, bij groot onderhoud en de aanleg van nieuwe werken voor alternatieven die de biodiversiteit versterken.</i>
AMBITIE 1	- Vakinhoudelijk aanspreekpunt versterken - Ambassadeur/aanjager, die projecten oppakt, zoals: - Verkenningen - Eigen instrumenten op orde (legger, keur, schouw, waterschapsverordening, vergunningverlening) - Trainingen organiseren om kennis in de organisatie te verhogen - Evalueren aanpak - Communicatiestrategie uitwerken voor biodiversiteit - Koppeling GLB maken - Kennis ontwikkelen (zoals Future dikes, Slootkantbeheer)	- Bij versterkings-projecten heeft biodiversiteit een volwaardige plek, lessen uit versterking IJsselmeerdijk leggen we vast - Keringen in eigen beheer onderhouden we biodivers (25% areaal keringen in eigen beheer) - Maaien en ruimen in meerdere werkgangen waar mogelijk, en zo mogelijk na de bloei - Verkenning naar mogelijkheden doorzaaien kruidenrijke mengsels eigen keringen - Onderzoek en uitwerking betrekken pacht bij meer	- Droge taluds die goed bereikbaar zijn maaien en ruimen i.p.v. klepelen + 50% van de minder goed bereikbare plekken (60% totale lengte)¹ - Nieuw aan te leggen duikers maken we passeerbaar voor fauna maken (kosten onbekend) - Kroos en flap verwijderen, zodat er weer licht in de tocht kan schijnen waardoor aquatische flora kan groeien en voorkomen van vissterfte. - Aanleg duurzame oevers bij vervanging oeverbeschoeiing - Lokale aanpassingen in het watersysteem voor meer variatie.	- Eigen objecten biodivers inrichten - Nestmogelijkheden - Groendaken en gevelbegroeiing meenemen bij groot onderhoud

¹ Er kan hier een hoger doel worden nagestreefd, zoals het maaien en ruimen van 80% van de totale lengte droge taluds van de watergangen. Dit is nu niet in de huidige doorrekening meegenomen.

	PROGRAMMA BESTUUR EN OMGEVING	PROGRAMMA WATERVEILIGHEID	PROGRAMMA VOLDOENDE EN GEZOND	PROGRAMMA SCHOON EN GEZUIVERD WATER
	- Onderzoek naar mogelijkheden in de keten - Lid Deltaprogramma Biodiversiteitsherstel	biodiversiteit (75% areaal keringen in pacht) - Werkzaamheden pachter afstemmen op biodiversiteit (maaïen en ruimen, doorzaaien kruidenrijke mengsels, etc.) - Zo min mogelijk bemesten		
AMBITIE 2 (AMBITIE 1 + ..) AMBITIE 2-MIN: INZET STERKER GESTUURD DOOR FINANCIËLE KADERS	Eigen inzet wordt verstevigd door samen te werken in gebiedsprocessen van derden met als doel versterking van de biodiversiteit en door af te stemmen met partners, o.a. ontwikkelen werkkaart voor het beheergebied	- Mogelijkheden en ambities versterking afgestemd met partners (ook multiplier) - Samen met gebiedspartners verkennen kansen op en aansluitend aan keringen	- Samenwerken via ABW, etc. - Samen met gemeenten aangepast onderhoud in stedelijk gebied uitvoeren - B&O Wiertocht (onderdeel gebiedsplan Lelystad Airport) - Samen met agrariërs maaïen en ruimen (uitkomst slootkantbeheer) – afhankelijk van mogelijkheden - Bijdrage andere gebiedsprocessen	- Afgestemd met gebiedspartners kansen verzilveren
AMBITIE 3 (AMBITIE 2 + ..)	Inzet om projecten aan te jagen en trekkend in het gebied op te treden	- Grote ambities bij versterking - Trekker van gebiedsprocessen	- Trekker van gebiedsprocessen - Thema's oppakken die blijven liggen in het beheergebied	- Bij samenwerking ook inzet objecten